

Пазар на хранителните продукти в Кралство Швеция

1. Размер на пазара

Шведските потребители изразходват около 20% от бюджета на домакинствата за храна и напитки. (За сравнение, по данни на НСИ, в България разходите са около 34%.)

Разходите на потребителите за храни и напитки нарастват средно с около 5,5 % на година. Като цяло, 67 % от изразходените за храни и напитки средства са в търговията на дребно, а в сектора на хранително-вкусовите услуги - 33%. Около половината от увеличението се дължи на нарастване на цените, останалата половина се дължи на нарастване на обемите.

Основните групи продукти, които се потребяват, са млечните продукти и мазнини (16%), месни продукти (15%), плодове и зеленчуци (15%), и хляб и зърнени продукти (12.5%).

Въпреки че продажбите на дребно на напитки, кафе, млечни продукти, хляб, месо и риба са се увеличили значително през последните години, само две групи продукти - хляб и зърнени храни и "други храни" (включително и полуфабрикати, сосове и сладкарски изделия) – показват значим ръст и развитие.

2. Характеристики на пазара

В Швеция консумацията на хранителни продукти се състои от 90% преработени храни. Останалите 10% са непреработени продукти, като пресни плодове и зеленчуци, прясна риба, прясно месо и яйца.

Пазарът на хранителни продукти от няколко години е повлиян от осведомеността на потребителите относно здравеопазването, околната среда, и социални въпроси. Основен елемент на развитието е въвеждането на сертифицирани органични (наричат се екологични или биодинамични) храни, както продукти етикетирани като „справедлива търговия“ ("Fair Trade"), особено в рамките на "естествени" продуктови групи като пресни плодове и зеленчуци, зърнени храни и кафе.

Около 4 % от търгуваната стойност на всички храни и напитки в рамките на търговията на дребно представляват сертифицирани биологични продукти. Средното нарастване на стойността на търгуваните органични продукти е 16%, което е значително по-голямо от средното нарастване за този пазар (5,5%).

В същото време повишен интерес има към здравословни храни и се разширяват продажбите на продукти като ядки, зърнени храни и др. подобни. Налице е също така голям интерес към хранителни продукти от други страни, т. нар. етнически храни, като италиански, китайски, индийски и мексикански. Това е довело до значително увеличаване на продажбите на етническите продукти като масла и оцет, подправки, пикантни сосове и дресинги, като се има предвид и относително големият брой имигранти (около 20% от общия брой на населението на Швеция).

В последно време, със сравнително голям успех, всички големи търговски вериги въвеждат в супермаркетите си т.нар. "етнически" асортимент, състоящ се от няколко стотици различни продукти.

С най-голямо увеличение в продажбите на „етнически“ храни в супермаркетите през последните няколко години са:

- Екзотични храни с определени аромати – например нарове, лициум, кокосови напитки, кокосово мляко;
- Органични храни - особено органичен шоколад и готови за консумация ястия;
- Безглутенови храни - популярни сред потребителите с алергии;
- Спортни и енергийни напитки и здравословни мюслибарове;
- Нарязани и готови за консумация ястия - като пица, филийки и нарязани плодове;
- Пикантни закуски - съдържащи например лют червен пипер, чесън, джинджифил, лук;

- Горещи сосове и пикантни подправки.

От друга страна, има и няколко групи от продукти, които в продължение на няколко години са показали по-скромно и дори отрицателно развитие на продажбите сред които: храни с високо съдържание на сол, мазнини (например маргарин) или захар, както и спиртните напитки.

3. Пазарни сегменти

За българските износители на хранителни продукти, шведския пазар се разделя на два основни пазарни сегмента: търговия на дребно и сектор на ресторантите и заведенията за хранене.

Търговия на дребно

В Швеция, повечето продажби на дребно на храни преминават през супермаркети и други магазини за хранителни стоки с богат асортимент от хранителни продукти и битови стоки, като например хартиени продукти, химически продукти, тоалетни принадлежности, цветя, вестници и тютюневи изделия.

Има около 6000 магазина за хранителни стоки с пълна гама от хранителни и други битови продукти, от които половината са по-големи магазини, като например хипермаркети и супермаркети, а другата половина са по-малки магазини. Евтините магазини с по-ограничен асортимент в последните години също получават относително голям пазарен дял - приблизително 12%. Има и голямо количество пекарни, магазини за плодове, деликатесни магазини и други подобни специализирани магазини, както и сергии и улични пазари.

Специализираните държавни магазини за алкохол са търговците, които имат право да продават алкохолни напитки като вино, спиртни напитки и силно алкохолна бира (над 3,8% алкохолно съдържание в бирата).

Сектор на услугите - ресторанти и др. заведения за хранене

В този сектор се влагат около една трета от общите разходи за потребление на хранителните продукти.

Според едно скорошно проучване, шведските потребители консумират храна извън домовете си 170 пъти в годината. За други европейски държави като Франция, Италия и Испания, съответната цифра е малко над 100 на година.

Като цяло, фирмите от този сектор включват около 31 000 заведения за хранене, като ресторанти, кафенета, заведения за бързо хранене и столове (т.нар кетъринг).

Секторът на ресторантите възлиза на около 70% от обема на продажбите и включва над 18 000 заведения, от които 12 000 са ресторанти, кафенета и кухни на хотели, и 6000 са обекти за бързо хранене. Повечето ресторанти са семейни фирми, но има и няколко големи национални вериги - основно вериги за бързо хранене и хотелски заведения. Тенденцията е към бързо нарастване на броя на етническите ресторанти и заведенията за бързо хранене, както и кафенета. На столовете (наричани още договорен кетъринг) се пада около 30% от обема на продажбите и включват 12 000 заведения, от които голяма част се намират в училища, болници, дневни центрове и домове за стари хора. Местните, регионалните или националните държавни власти управляват тези столове. Има и столове в някои големи офис комплекси и промишлени зони, които се управляват от самите дружества или от национални вериги ресторанти.

Шведска хранително-вкусова промишленост

Шведската хранително-вкусовата промишленост също е важен пазарен сегмент и партньор за българските доставчици на хранителните продукти.

Въпреки че местните производители и фирми все още успяват да произвеждат основната част от необходимите суровини и хранителните съставки, вносът нараства. Секторът на хранително-вкусовата промишленост се състои от около 3100 компании с 52 000 служители.

Производството на храни представлява около 10% от общата промишлена продукция на Швеция. Най-важните сектори в рамките на шведската хранително-вкусовата промишленост са хлебни изделия, месо и млечни продукти, които представляват повече от 50% от общата стойност на произведените в Швеция хранителни продукти. Местните производители основно захранват със суровини тези сектори, както и мелничарските и захарните индустрии и производството на спиртни напитки. Браншовете, които зависят най-вече от вноса са производителите, използващи кафе, масла и мазнини, подправки, шоколад и сладкарски изделия, риба и морски дарове. Производството на консервирани плодове и зеленчуци и плодови сокове до голяма степен също зависи от вноса. През последните години, дори производството на месо се превърна в голям вносител на суровини.

Внос и износ

Общата степен на самостоятелно местно производство в момента е около 65-70%, а около 30-35% от хранителните суровини са внесени. Швеция внася почти два пъти повече хранителни продукти, отколкото изнася.

Продукти, традиционно доставяни на вътрешния пазар:

- Млечни продукти
- Месни продукти (прясно месо наскоро внесено)
- Зърнени култури (основно пшеница, ръж)

Продукти, които не са произведени в Швеция:

- Повечето плодове
- Кафе, чай и какао
- Подправки и билки
- Вино

Продукти, които се произвеждат в Швеция само през част от годината:

- Пресни зеленчуци
- Плодове (ябълки, горски плодове, и т.н.)

Продукти, внасяни в големи количества:

- Всички видове риба и морски продукти
- Пресни месни продукти
- Сосове, дресинги, оцет и масла
- Готови за консумация храни
- Замразени, консервирани и сушени хранителни продукти
- Храна за животни

Основният внос на хранителни продукти в Швеция се състои от храни, които изобщо не се произвеждат в Швеция, като цитрусови плодове, ядки, кафе, чай, какао, подправки и вино и храни, които се произвеждат само през част от годината, като например пресни зеленчуци и плодове (като ябълки). Други основно вносни стоки са риба и морски продукти (включително реекспорт на отглежданата риба), сосове и дресинги, готови за консумация храни, някои консервирани, замразени и сухи храни, както и храни за животни. Във все по-голяма степен се увеличава и вносът на месо, млечни и зърнени продукти. Дванадесет продукта заемат почти 70% от общия внос на храни. Подредени по продуктови групи, двете най-големи категории са риба и морски продукти (25%) и плодове и зеленчуци (18%), независимо дали са пресни или преработени. Друга важна група продукти са месни продукти, напитки, както и сирене, шоколад и сладкарски изделия, зелено кафе, масла и мазнини и храни за животни. Въпреки че пазара на месни продукти основно се осигурява от собствено производство, само за няколко години те се превърнаха в третата най-голяма група продукти във вноса. Преработените хранителни продукти съставляват над 60% от целия внос на хранителни продукти. Петте най-важни групи са масла и мазнини, вино, сирене, филе от риба и разфасовки на говеждо месо.

Хранителните продукти, които показват най-голям ръст на вноса през последните три години са: какаова маса, прах и масло (81%), прясна и замразена риба и морски дарове (35%), кафе (33%), колбаси и деликатеси (33%), подправки (27%), получен и преработени морски дарове (25%), филе от риба (24%), както и млечни продукти (22%).

Около 70% от целия внос на храни е от европейски държави, от които вносът от други държави-членки на ЕС представлява по-голямата част. Четири партньора съставляват около половината от общата стойност на вноса: Дания, Холандия, Норвегия и Германия. Традиционно, продукцията на шведската хранително-вкусовата промишленост е насочена към вътрешния пазар и само 10-15% от нея се изнасят. След присъединяването към ЕС през 1995 г. износът на Швеция на хранителни продукти също нараства. Най-големият шведски износ е на водка, с марката Absolut, която се разпространява в повече от 100 страни.

Други важни експортни стоки са хлебни изделия (основно ръжени сухари, бисквити и други сладки стоки, сладкарски изделия, замразени хляб, сухар), консерви от риба и морски дарове, шоколадови и сладкарски изделия, течни мазнини и смеси, филе от риба, печено кафе и мляко на прах. Следва да се отбележи, че някои от най-значимите експортни стоки, по-специално печено кафе, шоколади, преработена риба и морски дарове, и рафинирани масла и мазнини, напълно или до голяма степен са произведени от вносни суровини.

Най-важните пазари за износ на шведската хранително-вкусовата промишленост са останалите държави-членки на ЕС (особено Дания, Финландия, Германия и Франция), които представляват над 70% от общата стойност на износа. Други големи пазари са Норвегия и САЩ (водка, печено кафе, и зърнени храни).

4. Канали на дистрибуция

Четири търговски компании (големи хранителни вериги) - ICA, COOP, Axfood и Bergendahls – занимаващи се както с търговия на едро, така и с търговия на дребно, доминират дистрибуцията на храни и напитки в търговията на дребно. Всяка една от тези четири компании има създадени собствен отдел за снабдяване и внос. Тези търговски групи внасят самостоятелно някои от хранителните стоки, по-специално стоки, които се купуват в големи количества, а други стоки си доставят с помощта на независими търговци на едро, които действат като вносители или агенти (представители).

Има и търговци на едро за различните сегменти на хранително-вкусовия сектор. Например по-малките магазини за хранителни стоки се снабдяват предимно от специализирани търговци на едро - най-големите от тях са Axfood Närlivs, Menigo и Privab.

Хотелите, ресторантите и заведенията за обществено хранене се снабдяват от няколко търговци на едро, от които четири доминират на пазара – това са Servera, Menigo, Svensk Cater и Martin Olsson.

Освен тези големи компании, внос извършват също и вносители на едро, които обаче са специализирани във внос на няколко хранителни продукти като например пресни плодове и зеленчуци, сирене и яйца, риба, месни продукти, лечебни храни, сладкарски изделия и безалкохолни напитки.

Има и някои вносители, специализирани в снабдяване на хранително-вкусовата промишленост. Въпреки това, големите производители на храни в Швеция често предпочитат самостоятелно да закупуват необходимите им суровини.

Вносители на храни/Търговци на едро в Швеция:

Групи за продажба на дребно с интегрирани системи за продажби на едро и дребно

- ICA Group www.ica.se - най-големият търговец на храни, има 1300 магазина и пазарен дял около 38%.
- Coop Group www.coop.se – има 665 магазина и приблизително 15% от целия пазар на храни.
- Axfood (Axel Johnson) <http://www.axfood.se/en/> - има около 340 големи магазини за хранителни стоки и приблизително 700 по-малки, разделени в 4 търговски марки (Hemköp, Willy's, Tempo, Handlar'n). Пазарният дял е около 16%.
- Bergendahls Food <https://bergendahlsfood.se/pressinfo-kontakt-eng/> - разполага със 170 магазина (под търговски марки City Gross, Еко, Pulsen, Matdax) и пазарен дял от 5%.

Тези четири групи съставляват около 75% от общия пазар на дребно за хранителни продукти и други ежедневни стоки. Характерно за основните вериги супермаркети в Швеция е, че имат различни по големина магазини – от малки, квартални супери, до хипермаркети. Това от една страна е удобство за купувачите, но от друга не дава възможност за развитие на самостоятелни търговски обекти в страната.

Единствената чуждестранна верига в Швеция е немската Lidl, която има 170 магазина в страната и в последните години успява да увеличи пазарния си дял, който към момента е около 3,5%. Въпреки, че имат изградена собствена система за доставки в Швеция, всеки внос се съгласува с централата в Германия.

Друг голям търговец на храни на дребно е Reitan Servicehandel (със седалище в Норвегия), който притежава малки магазини, тип дрогерия, под търговските марки Ppressbyrå и 7-Eleven. В допълнение има няколко вериги бензиностанции, които също продават хранителни продукти, както и по-малки независими магазини и така наречените магазини за етнически храни (собственост на имигранти). Тези магазини обикновено се снабдяват от специализирани търговци на едро.

Дистрибутори на едро за смесени магазини

- Axfood Närlivs <https://www.axfood.com/>
- Menigo (Brakes Group) <https://www.menigo.se/>
- Privab <http://www.privab.se/>

Дистрибутори за хотели, ресторанти и заведения за хранене

- Servera (Axel Johnson) <http://www.martinservera.se/in-english/>
- Menigo (Brakes Group) <http://www.menigo.se>
- Svensk Cater (Euro Cater) <http://www.svenskcater.se/>

Дистрибутори на едро на пресни плодове и зеленчуци

- Saba Fruit <https://www.sabafruit.se/en/about-us/>
- Everfresh <https://www.everfresh.se/>
- ICA Fukt & Grönt (ICA) <http://www.ica.se/butiker/kvantum/goteborg/ica-focus-1735/butiken/avdelningar/frukt--gront/>
- Ewerman <http://www.ewerman.se/>

Дистрибутори на едро на суровини за пекарни и сладкарска промишленост

- KåKå (Orkla Group) <https://www.kaka.se/en-us/home-vbr>
- Kobia <https://www.kobia.se/eng/about-us/>

Около 12% от пазара на търговия на дребно с хранителни продукти се състои от специализираните магазини за храни, като например сладкарници и пекарни, магазини за месо и деликатеси, рибни магазини, магазини за здравословни храни, магазини за плодове и бонбони, павилиони, улични пазари и търговци на дребно на нехранителни стоки (като дрогерии, аптеки, тютюневи изделия, както и цветарските магазини). В зависимост от вида на бизнес дейността, тези магазини са или клиенти на специализирани търговци на едро, или купуват от магазините тип "Cash and Carry". Най-голямото изложение на хранителни продукти в Швеция е GASTRO NORD http://www.gastronord.se/?sc_lang=en.

Полезни интернет страници:

Национална администрация по храните <https://www.livsmedelsverket.se/en>

Съвет по земеделие <https://jordbruksverket.se/>

Шведска федерация по храните <https://www.livsmedelsforetagen.se/in-english/>

Статистически институт на Швеция <https://www.scb.se/en/>
Шведската търговска федерация <https://www.svenskhandel.se/om-svensk-handel/in-english/>
Търговски камари на Швеция www.swedishchambers.se
Националната служба по търговията <https://www.kommerskollegium.se/en/>
Шведска асоциация на посредниците <https://www.tradepartnerssweden.se/en/>

Изготвил: Валентин Стоев, Ръководител СТИВ-Стокхолм
2021 г.